

MALNOMS MEDIEVALS DE QUART

El buidament sistemàtic de la informació continguda als negocis jurídics del protocols notariais valencians d'època foral ens permet un munt de miratges sobre els autèntics protagonistes de la història: el poble menut. Reconstruir les trajectòries vitals de les persones, fent servir aquestes fonts d'informació, ha estat ben prolífic els darrers vint anys. Al llibre de festes trobareu un xicotet exemple: el de Joan Garcia de Penyaranda.

Volem ara investigar els malnoms que rebien els nostres avantpassats de finals del segle XV, per a la qual cosa hem utilitzat els protocols de Matheu Yviça, notari de la cúria del justícia des de 1465 fins a la seua mort, probablement degut a la pesta de 1508.

La concentració de prenomes possibilitava la coincidència de senyes de persones diferents de cognom homònim. Una confusió que calia evitar i que obligava els escrivans a recórrer a fórmules aclaridores com “major” i “menor” de dies, “lo vell” i “lo jove” (és el cas d'Antoni Badenes, Garcia Benet, Bernat Colomé, Pere Fita, Bernat Fuster, Miquel Garcia, Jacme de Godos, Johan Martí, Johan Monçó, Johan Rodrigo i Pere Tormon, pare i fill) o incorporant la professió (Martí Climent *texidor/hostaler*).

Com quasi tots els quartans del segle XV eren llauradors, el recurs podia resultar insuficient, motiu que provocava fer servir el malnom, nom més familiar que apareix al costat de l'oficial prenent-lo d'algun defecte, vici, qualitat, etc. del seu portador o avantpassat. El renoms de Quart van precedits per un “àlies”, abreviat (a), o un “lo/la”.

Els renoms introduïts per la preposició “de” són normalment indicadors de procedència geogràfica (Simó *de Monçó*, Berthomeu Martí *de la Pobla*, Joan Garcia *de Penyaranda*, Llorenç Martí *de Cutanda*) o de filiació (Bernat Fuster *de Sancha*, Bernat Fuster *de Dolça*, Jacme Fuster *de Berenguer*, Johan Fuster *de Johan*, Antoni Martí *de Bonanada*, Jacme Martí *de Gil*, Johan Martí *de Bonanada*, Pere Martí *de Bonanada*).

De vegades el renom esdevé un altre antropònim, ara nom (el barber Pere Domingo (a) *Arcís*, Francesc d'Abella (a) *Arcís*) adés cognom (Jacme Aguilar (a) *Vallterra*, Bernat Garcia (a) *Pròxita*, Johan Martí (a) *Bonet*, Domingo Perales (a) *Cucalo*, Vicent Berthomeu (a) *Monçó* i Johan Sànciç (a) *Rodrigo*) que acabava imposant-se. Fins i tot un topònim es converteix en malnom: el prevere i vicari s'anomenava Nicolau Bernat (a) *Egualada*.

L'ofici distingia Berenguer Fuster de la Rosa (a) *lo Corredor*, Miquel Garcia (a) *de la Ferreria*, Jacme Fuster (a) *de les Ovelles*, Johan i Miquel Martí (a) *del Pebre*, Johan

Martí (a) *lo Moliner* i el lloc on vivien a Bernat Colomí *de la Plaça*, Bernat Fuster, Miquel Garcia i Jacme Martí, tots tres (a) *del Forn*, Miquel Garcia (a) *del Carreró*.

Però són els detalls de la fesomia els que originen un major ventall de malnoms. Amb defectes tenim els mancats d'un ull, el sastre Anthoni d'Àvila (a) *lo Tort* i Pasqual Vicent *lo Tort*, el ferrer estràbic Johan Martínez (a) *Guinchos* (= ull de guinxo), el petit saboner Johan Pastor *lo Nano* o amb l'apèndix nasal mutilat com Pere Romeu del *Nas Cagat* i Pere Stheve (a) *Mochet*, que tenien l'u el nas estellat, l'altre mancat de punta. El color de la pell o del monyo donen nom a Berthomeu Garcia (a) *Adzebro* (=color de cervo), a Johan Vicent (a) *Nigrillo*, Johan Guasch *lo Roig* i Pere Martí *lo Roig*. Una probable taca vermella en la cara batejà els germans Bernat, Berenguer i Berthomeu Fuster (a) *de la Rosa*. Johan Martí *lo Rull* devia tindre els pèls caragolats. Aldonça, la muller del mestre d'obra de terra Bernat Torrent, era coneguda com *Pancheta*. No seria molt agraciat de cara Berthomeu Johan (a) *Carananet* i d'aspecte global un tant sinistre serien Johan Martí (a) *Lobet* i Bernat i Berenguer Fuster (a) *Hamachudo/Hamachut*. El llaurador Johan Eximènez responia a *Gat Roig*. Na Vaquera era Ysabel *la Fanchoya*.

Més suggeridors són els malnoms derivats del caràcter o el comportament. Metafòricament emfatitzats tenim a Johan Martí (a) *Bou* mentre que el seu fill ja era Johan Bou (a) *Bouet*, a Joana, la vídua de Miquel Curçà, dona valenta, coneguda com na Curçana i més encara com *la Guerrera*, i a Johan Martí (a) *Poherós/Poerós*. No sabem si per qüestió de geni/generositat o d'alçada els quartans medievals diferenciaven Johan Fuster *lo Larch* i Johan Fuster *lo Curt*. De tracte aspre i sec seria Garcia Ochoa *lo Bruschi* i el seu fill Sancho. No gaudirien de bona fama com a treballadors Pere Castellar (a) *Baldraga* (= malfeiner) i Alfonso Garcia (a) *lo Gano* (= flux). Una miqueta desastrat seria Miquel Ametler (a) *Rimeret* (= munt de coses superposades). Els Fortuny (Ferrando, Garcia i Bernat) portaven el malnom de *Farrelló* (= foguera festosa). Un Johan Sànciz (a) *Serrano* era també conegut com *lo Romo*.

Amb diminutius i augmentatius es formaren renoms per a Johan Fortuny (a) *Çamoret*, Johan de Godos (a) *Godet*, Pere Sanchis (a) *Sanchet*, l'abaixador Pere Urrea (a) *Perucho*, Pere Martí (a) *Peregon* i per als Bernat, Johan i Jacme Martí (a) *Mayoret*.

El fecund cognom Fuster encara féu servir tres malnoms més: *Cenday/Cendany*, també escrit amb ç, *Joliol/Juliol* i *Poxant/Puchant*.

Un obrer, Johan Garcia, es feia dir *lo Genovés*. Bernat, el fill de Jacme d'Olius, era conegut per *lo Tardà*, fent referència tal volta al seu moment de naixement.

Tanquem el repertori de malnoms oficials usats pels notaris amb el paraire Anthoni Aparici (a) *Malfrare*, Miquel Garcia (a) *Baçala/Baçalla*, Anthoni Yvanyes (a) *Tabelló* (= arruga), Johan Ponç (a) *Magdala* i Jacme Ribeu (a) *Cuyraça*.

Si açò s'escoltava a la taula notarial ... què no s'escoltaria als carrers de Quart?

RAFAEL VALLDECABRES RODRIGO.

Professor de Matemàtiques de l'IES L'Almadrava de Benidorm. Historiador.

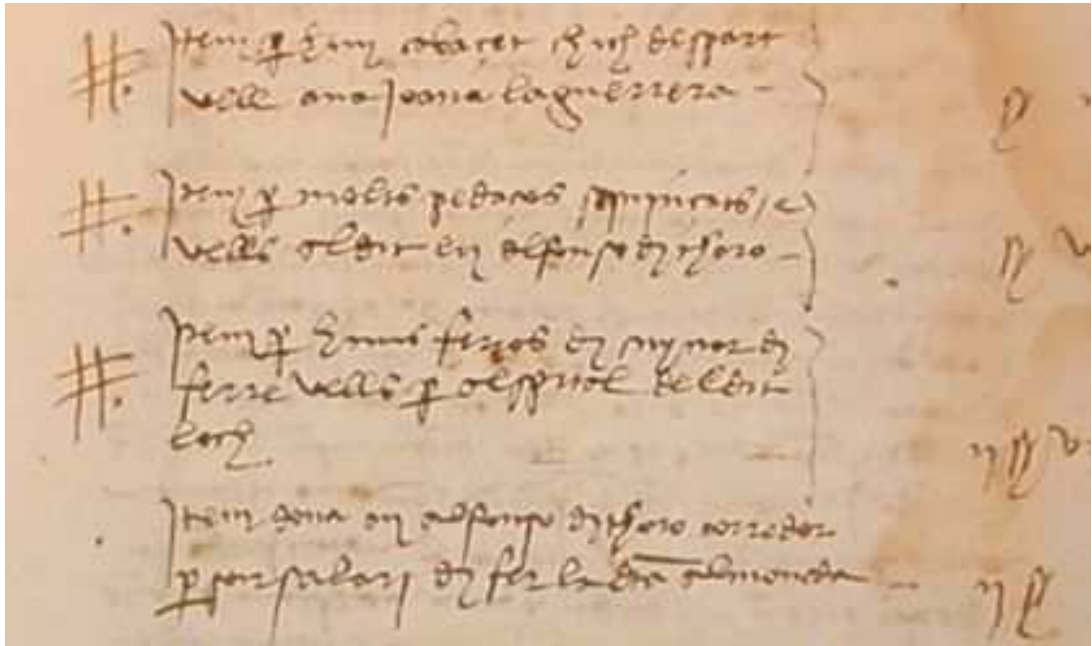
ANNEX FOTOGRÀFIC. Fragments de protocols de Matheu Yviça.

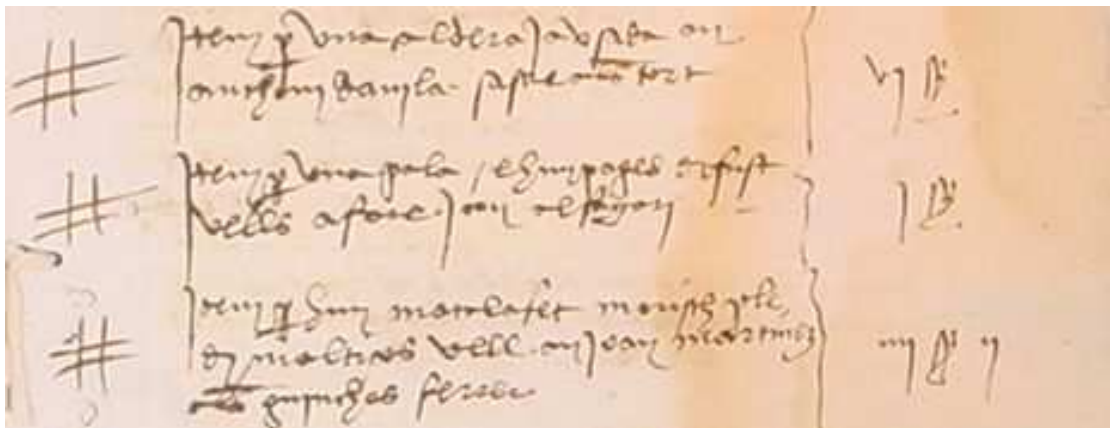
Signe notarial de Matheu Yviça

mers dels altres bens meys, per lo qual
 cotesima mulla mya una cinquena de
 terra mya della espi, Carnabara,
 la fene de quora en laoria, i l'enguda
 per huenta penyora del ventus dayollar
 i cotesima de pella, i cap de pella de
 i cotesima de luy pagada de arota, i cotesima
 luy sine a fadia peres oltre dies emphy
 teusit, poyne fur d'ay, i cotesima mya
 per el poyne de la riera de quablaro del d'ay
 cotesima que o poyne al tra mya bey, i cotesima
 morsi l'elora, vey de quora, i cotesima
 mya bey, i cotesima de quora, i cotesima
 vey de quora, i cotesima de quora, i cotesima
 poyne bey, i cotesima de quora, i cotesima
 del d'ay, i cotesima de quora, i cotesima

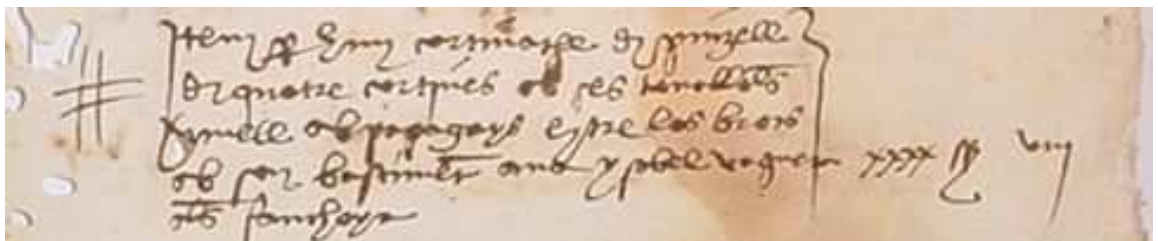
Terres de Bouet i Cuyraça mencionades al testament d'Antoni Camarelles

La Guerrera compra un cabasset en la subhasta dels béns de Bernat Colomí

El Tort i Guinchos compren una caldera i un matalafet en la subhasta dels béns de na Gila

Fanchoya compra un cortinatge en la subhasta dels béns de na Gila

venit m...
de... m...
1477

Die nonis Julij anno
m... m... m...

Nomine vendit de nos J... de...
dignos et y...
Anno et...
vendi...
ag...
et...
l...
et...
ad...
...

Baldraga compra la casa a Jaume d'Olius i a sa muller Ysabel el 17 de juliol de 1476

Item y otros de banadores ob por
y en bella ana de pla m...
en sup amochudo

Item y otros de banadores ob por
ana joana m... de y...
mez parson

Les dones d'Amachudo i Gat Roig compren en subhasta unes de banadores i un cofre

Die nonis Julij anno
m... m... m...

Nomine vendit de nos...
ag...
Anno et...
vendi...
ag...
et...
l...
et...
ad...
...

Fuster lo Curt i sa muller Ysabel venen a Anthoni Martí de Bonanada 3 fanecades de terra campa.

Die mans y dny oradysano
 anoy dny Me mltorrbuy

Com lareadna humana en aque pmon no
 soja mes certa cosa la mort corporal ne
 mesquesta. La cosa de agta ptoleu non
 dia pssima tnytat / pare / pte / part / part / yo
 el dit colomy als sta pna lancia de h
 sel lora de gnart pnt malalt de malalta
 de la qual tem moy / emys y pte de hce pntor
 de en mo pny / es temment / ferma lagna
 / car pntat memora / appellar / e gars los
 moy / et pntor de h pnt / e ca pntor de

Testament de Bernat Colomí (a) de la Plaça.

Bernat me / pntor de h pnt / e ca pntor de
 vnt pntor de h pnt / e ca pntor de
 negre de aquella pntor de h pnt / e ca pntor de
 relator de pntor de h pnt / e ca pntor de
 de volterre / lancia de h pnt / e ca pntor de

Colomí deixa 50 sous per a 50 misses per l'ànima de Vallterra.